

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTĂ BISERICESCĂ, ȘCOLARĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

ABONAMENTUL:

Pe un an 20 coroane.
Pe jumătate de an 10 coroane.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECA.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:

Arad, Strada Deák Ferenc Nrul 35.
Telefon pentru oraș și comitat Nr. 266.

Izolarea noastră.

Preferența nedreaptă în executarea legii din anul 1848, art. XX, a produs consternație în toată suflarea românească din patrie. Jerifele de sânge aduse în decursul veacurilor de poporul românesc, pentru apărarea hotarelor și pentru susținerea prestigiului monarhiei, ne îndreptățeau la o tratare egală. Deosebit biserica noastră cu toate instituțiile ei culturale nutreă speranța, că amăsurat serviciilor însemnate prestate statului, va fi considerată în spiritul legii susprovocate.

Prin executarea acestei legi biserica romano-catolică singură ajunge la o avere de aproape 200,000.000, biserica protestantă cu nuanțele sale la un ajutor de 200,000.000 cor., biserica izraelită la 25,000.000 coroane, până când față de biserica noastră dreptmăritoare se susțin stările de mai nainte, cu toată claritatea §-lui 3 din suscitata lege. Că executarea acestei legi s'a amânat pân' acum, și pentru a noastră biserică și instituțiile ei se va amâna încă multă vreme, dovedește, că în programul guvernărilor de pe vremuri și a celor de acum nu e nici schimbare, deși spiritul timpului ar reclama o ținută și mai conciliantă.

Cunoscută hotărîrea guvernului, Exc. Sa metropolitul nostru Vasile Mangra intervine pentru apărarea drepturilor bisericii sale și cere respectarea drepturilor garantate în legile sancționate. Răspunsul secretarului de stat, că biserica noastră n'a dovedit nici când că ar avea lipsă de mijloace pentru susținerea ei și a instituțiilor susținute de ea, n'a putut mulțumi pe metropolitul și nu poate mulțumi pe nime dintre fiii neamului nostru. Doar paragraful 3 din legea menționată lămurit obligă guvernul, ca mai nainte de executare să asculte confesiunile și numai după ascultarea acestora ține executabilă legea. Evident, că preterarea bisericii noastre este intenționată și că, prin urmare, nici biserica noastră și nici credincioșii ei nu se bucură de un tratament egal, cu toată trimbițarea egalei îndreptățiri. Suntem scoși de sub lege, spre marea glorie a „democrației” zilelor noastre.

Prin ce s'au făcut biserica noastră și fiii neamului nostru nevrednici de egală îndreptățire? — ne întrebăm unul fiecarele. Istoria patriei este mărturie nemincinoasă, că trecutul ei glorios este întrefesut de nume ilustre a fiilor acestui neam și ai bisericii mașter tratate, că purtat-au războaie continue contra semilunei, pieptu-

rile lor de aramă ca o falangă nebiruită în târziat-au invazia marelui împărat al Francezilor, luptele glorioase pe pământul italian și astăzi sunt sărbătorite în regimentele românești, iar acum în zilele noastre, în acest măcel îngrozitor, Ivangorod, Doberdo, Karst și altele sunt strâns legate de eroismul fiilor noștri. Vorbesc elocvent, laudele căpeteniilor militare stoarse de admirația pentru bravura și tenacitatea soldatului român. Acești credincioși ai bisericii noastre s'au făcut nevrednici de egale drepturi?!

Dacă așa se crede, că prin izolarea noastră bisericească-culturală, aproape identică cu separarea bisericii noastre de stat, — fac imposibil un progres al popoului nostru, ori se presupune, că prin sarcinile ce siliți suntem a le pune pe umerii credincioșilor noștri, tot odiul îl vor încărcă asupra noastră, a conducătorilor, apoi noi răspundem, că vom fi siliți a lumina pe acești credincioși ai noștri reînforși din tot atâtea iaduri, că pentru luptele glorioase și suferințele supraomenești să nu aștepte nici o răsplată.

În pragul sinoadelor protopresbiterale, în majoritate compuse din mireni, să ne pregătim a clarifica situația bisericii noastre și a credincioșilor ei, să le descoperim trista realitate, să constatăm, că poporul nostru adus-a jertfele cele mai mari posibile, a contribuit cu viața și sudorile feței sale nu pentru ca să fie neîndreptățit, ci ca razele binefăcătoare ale unor legi umanitare, concepute în spirit democratic să umplă de lumină viața tuturor popoarelor. Răzimați pe aceste prestațiuni ale bisericii noastre și ale popoului nostru, vom cere și solicită în acestea corporații executarea dreaptă a legii, ca să dovedim, că pasul făcut de Ex. Sa metropolitul nostru este pasul făcut de poporul românesc din această patrie.

Iancu Ștefănuț, preot.

Influența mediului asupra sufletului omenesc.

Sufletul omenesc vecinic supus unui proces lent de prefacere lăuntrică, purtând pecetea mediului înconjurător, din domeniul căruia a primit șireagul de impresii exterioare.

Schellei constată „că, omul este un instrument, care primește neîncetat impresii exterioare și interioare, care răsună, ca o harfă eoliană, pe care o face să vibreze toate vânturile și care sub diferitele lor adieri, produce melodii ce mereu se schimbă”.

Percepțiunea e o facultate vecinic trează a sufletului omenesc care și ține în curent stăpânul cu tot ce se petrece în jurul lui, îmbogățindu-l prin variațiunea impresiunilor percepțibile din lumea ce și schimbă fața tot mereu.

Cu cât aceste impresii vor fi mai puternice, de un caracter mai pronunțat, proporționale cu intensitatea lor vor preocupa și sufletul bătut de toate vânturile.

Diferitele impresii în complexitatea lor, pentru contrastul dintre ele, nu pot dura o platformă în suflet, care să fie o normă de conduită și validitate în viitor. Prin reflexiune internă, impresiunile câștigate din experiența vieții, trebuesc clarificate în conștiința sufletului, o investigație purificatoare e necesară, ca selecționând adevăratele valori să devie decizatoare în diferite manifestări ale vieții. Ca o urmare naturală, din acest proces cu timpul se creiază în suflet un criteriu moral, un tribunal impecabil chemat de a orândui acțiunile sufletului omenesc. Unde lipsește acest criteriu de judecată morală, perturbațiunile provocate în suflet de nestatornicia vremii, de capriciile și neorânduile mediului înconjurător, vor institui în suflet, o neorientare demnă de compătimit, o nesiguranță dăunătoare, oscilând între bine și rău și vibrând la bătaia tuturor veleităților vieții.

Împrejurările create de fluctuațiunile stării de războiu, au procurat sufletului omenesc un complex de îngrijorări legitime, au trezit un impuls inerent ori cărei firi de a scruta tainele stărilor schimbate, a le explota în folosul lor, nu în puține cazuri însă scormonindu-le chiar în detrimentul lor. Forța majoră, a împrejurărilor, a odrăslit începuturi de reforme pe toate terețele, ținând într-o frământare permanentă sufletul omenesc.

Reformatorii zilelor noastre, — pe câmpul vast al pedagogiei cu deosebire — nu pot afirma că operele lor sunt plămuite exclusiv între 4 pereți ai laboratorului profesional, izolați de lumea din afară. În cazul acesta opera lor ar fi unilaterală și necompletă; iar de-au consultat greșit mediul în complexitatea lui, n'au făcut nimic, decât au incalcat adevăruri, ca pe minele acestora, să zidească utopia opintirilor lor zadarnice.

Astfel se explică și aberațiile curentului de idei pornit din laboratorul pedagogic al unui grup de învățători din Germania, pentru reforma învățământului, prin eliminarea studiului Religiei.

„În lături cu Pedagogia dumnezească — e deviza lor — pentru că studiul Religiei e superflu!”

Această hotărîre îndrăzneată, formulând sentință de decapitare, nu e purceasă exclusiv din convingerea lor, că între Științele naturale și Religie există un contrast de veacuri și de dragul celor dintâi, pentru că prezintă un program mai vast, e bine să sacrifice pe cea din urmă. Nu din partea aceea s'a declarat pricina. De eră așa, nu așteptau ei, ca războiul odios, să le fie pat imperfecțiilor lor.

Iar războiul n'a fost deloc o coincidență.

Să ne transpunem puțin sufletește în vara anului 1914. — În după-meeza aceea a zilei cu sărbătoare din luna lui Cuptor; sufletul multimei în primele momente pareă un neputincios desperat, sguduit de imperativul: „La arme în războiu”, din a cărui încătușare eră imposibil a

se deslănțui. Satul, ca de un cutremur își schimbăse într-o clipită înfățișarea veselă și încrezută, îmbrobodindu-și fața într-un giulgiu de lacrimi grele, mai grele decât cel mai greu păcat din lume. Nori grei, mistuitori se așterneau poruncitori în suflute și zăpăceala produsă de ei se asemăna cu groază desnădăjduită din imperiul mărilor înfiorate. Pe fețele lor crispate de o durere adâncă, se zugrăvia stăpână, porunca vremii ucigătoare și rostul ei se trudeau să-l înțeleagă.

Dar precum în natură furtunile vin și trec fără ca să le adâncească prea mulți menirea lor, iar ravagiile lăsate în urmă le spală îmbelșugarea vremii schimbătoare, astfel și cu suflutele omenești, furtunile deslănțuite cu o furie extraordinară îl robesc până la un timp, până la un punct luminat, de unde tenziunea captivității descrescând mereu, se smulge suflutele întocmai apelor unui sân de munte, din imperiul stâncilor vrășmașe; și precum tumultul apelor în salturi îndrăznețe se repede în vale alintându-se, uitând de sclăvia stâncilor din munte și, suflutele scăpat din cătușele oprămoare ale turburărilor vieții, trece într-o fază nouă, unde aflând teren mai priincios și libertate îmbelșugată, uită sbuciumul, care a trecut.

Perplexitatea ucigătoare a primelor zile de războiu, a ținut în frâu până la un timp spiritele agitate.

Tăria vremii a desarmat în suflute patimi mărunte, vicii și păcate, pentru că mai târziu cu o vehemență îndoită să izbucnească pe teren.

Și dacă a slăbit frâul a dispărut treptat și zăpăceala, cu atât mai lesne, pentru că pe mulți i-a atins numai indirect, iar libertatea ademenitoare, ca o urmare logică a încătușării vieții, i-a cucerit pe rând. Împrejurările schimbate au făcut de s'au înmulțit și formele de viață, în a căror încăperi s'au pus să se destrame un arabesc de nizuințe, făcându-ți impresia, că vreau să schimbe fața lumii, profitând de libertatea, pe care responsabilitatea lor internă nu o poate îngădi. Impresiunile câștigate din această aspectativă tulbură, au lăsat urme adânci în suflutele reformatelor colegi, iar ceea ce i-a preocupat mai serios, a fost libertatea în care se cultivă aceste nizuințe, relificându-o, ca prima condiție irezistibilă progresului general.

Din acest motiv învățământul Religiei cu legile-i religioase-morale nu mai poate fi tolerat, pentru că sugrumă libertatea de acțiune a suflutei.

„Aceleaș întâmplări sau împrejurări externe impresionează fiecare în mod oșebit — zice

Schopenhauer — și cu acelaș mediu fiecare din noi trăiește în altă lume. Lumea în care trăiește fiecare, atârână mai întâiu dela felul lui de a o vedea.

Acest fel de a vedea, pentru închizitorii unilaterali și fără pregătire științifică serioasă, aplicați de-a lăncezi importanță educativă a studiului Religiei, e o mentalitate specială, însușită dintr-o înțelegere greșită a mediului împrejurător, a faptelor și întâmplărilor, cari se perândează în aceleaș împrejurimi într-o incoerență infructuoasă, nu mai puțin din ignorarea unor adevăruri cardinale, prin care împrejurare ideii încă neverificate în practica vieții, printr-o oportunitate ademenitoare „fără nici un examen” — vorba lui Deschartes — au ajuns stăpâne în suflute.

Din această înțelegere greșită și ideii preconceptuate și-au întruchipat o lume, proprie vederii lor, a cărei directive însă nu pot fi norme de orientare, în chestiuni mari de viață.

Mediul posedă puterea miraculoasă de-a robi suflutele, a-le împrumuta însușiri proprii făcându-le să simtă și să lucreze în conformitate cu rațiunea lui de a fi. Un mediu select, cu însușiri morale ireproșabile, prin superioritatea lui senină, înalță suflutele, ridicându-le la înălțimea vederii lui; un mediu defectuos, care în complexitatea lui nu e decât o împerechere de impurități, o triumfare de vanități și patimi mărunte, o bruscare a sentimentului uman, deosește suflutele, le face dure și respingătoare, înzestrându-le cu atribuțiile moralei decăzute și făcându-le refractare pentru orice nizuințe nobile și umane.

În primăvara anului 1916 înainte de monstruoasa ofenzivă rusească în ajunul sărbătorii Paștilor, detașamentul din care făceam și eu parte, eră în rezervă de reculegere, la vre-o câțiva kilometri de front. Aeroplane dușmane în serviciu de recunoaștere, sbârâiau sinistru deasupra noastră, cobind vreme grea. Eram obișnuiți cu răul și totuși ne temeam, pentru că răul ori cât de cunoscut să-ți fie, te îngrozește apariția lui. Ca să ne mângăie a descins între noi duhovnicul comandamentului și, cum eram în săptămâna patimilor, sub patrafirul îndurat și alinător de suferințe, ne-am mărturisit păcatele, făcându-ne părtași iertării divine atunci, când aveam mai mare lipsă de ocrotirea prebunului părinte ceresc.

În noaptea ce a premers împărțirii noastre cu taina sfintei cuminecături, mi-am grupat subalternii în jurul meu și pentru toți am citit din rugăciunile de cântă prescise de sf. maică biserică, iar dacă am terminat, înainte de-a ne împrăști pe la răslețele noastre culcușuri, prin cuvinte blânde și înduioșătoare le-am reînviat

în minte icoana satului lor smerit din ultima săptămână a postului cel mare, cu biserica îndoliată și creștini porniți să plângă la apropierea potirului iertării divine, mai apoiu într'un ton apodictic le-am spus să înțeleagă, că înainte de a lua adevăratul trup și sânge al Mântuitorului mort pe cruce pentru păcatele lumii, să nu se spurce careva în vr'un chip sau altul, mâncând ori injurând, certându-se. În dimineața zilei următoare, încă înainte de apusul luceafărului, când aveam să ne întâlnim iarăși cu toți, i-am aflat păcătuind. În preajma vasului cu merinde, se certau pentru întâietate.

Fără cinci excepții — un procent disparent — au mâncat cu toți.

Fără nici o remușcare internă au suprimat sfîntenia credinței lor de odinioară; pentru că nu se poate, că'n vremi de pace, oamenii aceștia să nu fi avut în suflutele lor, în măsură mai mică sau mai mare, pricepere morală în executarea faptelor cotidiene, ba poate chiar ș'un cult în viața lor de creștini. Nu se poate, ca în castitatea vieții lor, de odinioară, să nu fie fost pătrunși în măsură mai mică sau mai mare, de profunditatea eternelor legi divine, a căror încălcare constituie un păcat.

Mediul în care a ajuns însă, cu imperativele lui de viață i-a indus pe neobservate în sfera lui de gândire și activitate, prin puterea-l de asimilație progresiv i-a indentificat cu expresiunile lui de viață, determinându-i a trăi în conformitate cu rațiunea lui de a fi.

„Cum să mă apropii de sf. cuminecătură, împovărat de păcate?” sau „Ce folos de cuminecătură, dacă în momentul următor trebuie să păcătuiesc iară”, sunt totatătea întrebări — răspunsuri nesigure, raționamente influențate de realitatea vieții stranie în care au ajuns.

Mediul războinic, eterogen, cu imperative și necesități opuse vieții pașnice, i-a făcut pe cei lipsiți de armamentul culturai morale să capituleze, i-a făcut să îmbrățișeze forme noi de viață, mai riscate și mai puțin controlabile din punct de vedere moral.

O astfel de neorientare morală încurcă și pe cei de-acasă ai noștri, cari cu toți formează un mediu cu influință covârșitoare asupra suflutei minorilor societății noastre. Influența aceasta a mediului social, din punct de vedere moral — ceea ce voi arăta într'un articol viitor — e o pacoste pentru siguranța suflutei în formațiune, ale cetățenilor catenelor școlare.

Deodată cu expirarea răului, a cărui protector e viața de acum, poate se va începe un proces de purificare naturală a mediului social,

Amintiri din Diosig.

Mergând cu trenul dela Orade spre Debrețin, sub un promontoriu bogat și cu renume în toată țara, se află situată o puternică comună cu poporațiune reformată și cu puțini români gr-or. — este Diosigul.

În drumul meu pe la vrednicul preot român ort. din Diosig am aflat lucruri și fapte, cari trebuiesc evidențiate, pentru întărirea credinței în popor, pentru înmulțirea bucuriei în inimile preoților, cari la începutul sau în cursul activității lor pastorale, întâmpină greutăți și necazuri.

Eră în toamnă, frunzele de vii țineau încă mutră viței, dar, ca omul bolnav de oftică, din viul verde cu rod bogat, se făcură galbene și triste, unele fluturând în aer, altele grămezi moarte la pământ...

Am văzut casa preotului, biserica, școala și strada — unica stradă românească la margine de sat, tăută, cu biserica în mijloc, cu școala în apropiere, se părea, ca omul sărac retras de-o parte, care n'are nici o legătură sufletească cu domniile cei mari.

Strada aceasta, care este, așadar, satul românesc Diosig, poartă numele eroului Ioan Huniade și sătenii diosigani s'au trudit și se trudesă să fie totdeauna vrednici de numele acesta.

Cei, cari s'au temut, că la periferiile etnice ale neamului nostru, legea asimilării îi va pierde, generațiile viitoare nu vor cunoaște nici legea românească, nici limba maicii părinților, aceia să vină odată la Diosig, într-o zi de Duminecă.

Biserica noastră — s'a zis — este nu numai mântuitoră suflutei credincioșilor ei, ca să dobândească împărăția cerurilor, ci, depozitara eternă a suflutei românești.

Pe diosigani îi ține maica lor biserică, tari în credință, mândri în suflute, că sunt români. În biserică mică și mare, tânăr și bătrân, băbat și femei, toți preamăresc pe Tatăl cel ceresc în cor armonios. Pe când consătenii lor au datorii, românașii mei adună cu tasul, mai fac dăruiri și se întrec în dragostea lor către Casa Domnului. Au un capital frumuseț, biserica și școala înfloresc, conducătorul este — și înaintea străinilor — iubit și stimat.

Între astfel de împrejurări nu-i mirare că în ceasurile de durere ale preotului, când inima lui de tată este zdrobită de pierderea unei copile în frageda etate de 9 ani, să se adune la casa lui, ca și la un loc de pelerinaj, satul întreg, fără oșebire de limbă și lege, exprimându-și iubirea prin condolențele cele mai sincere.

Pe-o vreme mornită, bolnavă și umedă veni la Diosig și cu negrăită durere în suflute văzu culcată în pat, podoaba de fată „buna mamei” și înțeleapta tatei, Lucia, luptându-se cu moartea.

M-am gândit îndată, că sunt în casă preotească, luai patrafirul și molitfelnicul, cetii câteva rugăciuni potrivite și lacrimilor, cari îmi scaldau ochii, le-am dat voie slobodă... să curgă cât vor vrea și să-mi ușoreze inima. Nădejdea, ca un copil bătut, cu sfială se apropia de mine, auzind însă de-odată un prelung și sfâșietor țipet de tânguire, am știut îndată, că lumina aprinsă la căpătăiul bolnavei, înseamnă, că Luciei i-s'a stăns lumina vieții.

Graiul omenești este mult prea sărac în cuvinte, decât să poată redă amarul ce se crispase pe fețele bieților părinți.

Nu mai bunica, venerabilă soție a preotului cu frumos condei, Alexandru Vasiadi dela Ta-

mășda, încercă cuvinte de mângăere, cuvinte de ocrotire pentru mama Luciei și fiica sa. Uite draga mamei, întărește-te și roagă pe Dumnezeu să te întărească, cugeți să nu lași orfani pe Sabina și pe Floricuța... Înzadar! Totul e înzadar, mamă, nu pot și o înecă suspinele și plânsul.

În două seri priveghiere, cu cântece de jale de-ți rupeau inima. Casa plină de lume. Pe masă, culcată în căsuța de veci, frumos împodobită în alb și cu mirt pe cap — ca o mireasă, Lucia zimb-a tristă. Cu fața străvezie, arsă și suptă de spasmul durerilor, eră un chip de înger, coborât din icoanele de prin biserică. N'ai văzut față de om să nu aibă ochii inundați în lacrimi.

Pe încetul veniră și rudeniile. Acum totul gata pentru îngropare. Bieților părinți li-se uscăse isvorul lacrimilor. Le-a rămas în priviri disperarea, până ce sosiră preoții să facă prohodul. Atunci s'a îndurat Dumnezeu și s'a deschis iarăș isvorul lacrimilor, și plânsul le-a mai descărcat povara durerii.

Șase fecioare duc moartea în biserică. Prohodul îl fac preoții. Mochie Vancea din Parhida, Gheorghe Petroviciu din Fănci sub pontificarea oșpelui casei Alexandru Munteanu, protopopul Peșteșului, care a ținut și cuvântul funebru. — Învățătorii Andru din Parhida și Văsărhelyi din loc, au condus cu multă căldură cântările cu băieții de școală.

Și mama Luciei acum are o mângăere: Floricuța, un îngeraș de copilă i-a zis, mângăind-o: Nu plânge mamă pe Lucia, că așa a voit Dumnezeu!

Raportor.

pentru sufletele copiilor însă, aceste defecte morale pot ajunge decizătoare în ulterioarele manifestări de viață; iar atunci, din labirintul rătăcirilor condamnable, ca să-i scoată și firului fermecat al Ariadnei îi va fi greu

L. Cioban, inv.

Reorganizarea

învățământului teol. și a educației seminariale.

De Dr. Lazar Iacob, profesor.

(Urmare).

4. Seminarul.

La pregătirea candidaților de preoție, pe lângă cultura științifică, trebuie să se facă îngrijire necesare, ca dâșii să se deprindă și la un fel de viață conform chemării lor. În expunerile anterioare am arătat ce avem să facem pentru creșterea unui cler cult și cari sunt mijloacele pentru formarea caracterului preotesc. Dar școala lucrează mai mult pentru cultivarea științifică a candidaților și nu-i introduce în practica religioasă, de aceea teoria trebuie să fie completată cu practica religioasă. De partea aceasta va îngriji seminarul, completând astfel școala.

Conform scopului dublu al educației preoțești, seminarul va avea problema: de a promova cultura teologică dând prilej elevilor să facă un studiu intensiv, și de a introduce pe elev în practica vieții religioase, contribuind astfel la formarea caracterului preotesc. Pentru realizarea acestei probleme, seminarul trebuie organizat, ca elevii să se simtească bine, să poată studia și, mai pe sus de toate, să aibă parte de cea mai îngrijită povătuire sufletească.

După ce am tratat amănunțit cerințele educației, de cari trebuie să se țină seamă, într'un seminar, ne-a rămas acum să vorbim despre organizația seminarului indicând și aici numai principiile.

Înainte de toate e de observat, că la seminar trebuie să fie *capelă* pentru diferitele trebuințe ale vieții seminariale. Dacă aceasta nu s'ar putea în împrejurările de acum, să se facă îngrijire de sală pentru rituale, în care să fie cărțile necesare la serviciul divin și aici să se facă instrucția din cântare și tipic.

În internat să fie curățenie exemplară și elevilor să li se asigure întreținerea cea mai bună, să fie înlăturate toate neajunsurile, cari i-ar împiedeca la studiu.

Ce privește *organizația internă*, astăzi aproape în toate seminarele teologice este sistemul de muzee. Sistemul acesta reclamă norme minuțioase, cari să reguleze aproape toate mișcările elevilor, impune apoi și îndatorirea de a supraveghea împlinirea tuturor dispozițiilor. Dar în felul acesta este pericolul de a se prefăce toată educația într'un mehanism și de a se introduce o disciplină de cazarmă. Sistemul de muzee se potrivește la internatele de băți; dar într'un seminar teologic trebuie să lăsăm teren mai mare libertății individuale, aici să nu fie dresură, ci formarea conștiinței a caracterului. Din cauza aceasta la rom.-catolici în seminarele mai nouă, este introdus sistemul de odă separate.

Dar oricât de bun ar fi sistemul acesta, trebuie să renunțăm la el, căci ar fi prea costisitor. În sfârșit, nu sistemul hotărăște, el înlesnește, ce este drept, opera educației, viața o dă omul. Neajunsurile sistemului le poate înlătura o conducere înțeleaptă.

Educația din seminar va conduce pe elev la religiozitate, dar nu-l va sili. Elevii să fie crescuți astfel, ca simțul de datorie, conștiința chemării, să le fie controlorul cel mai riguros. Să dezvoltăm individualitatea, să creștem oameni cu simț pentru demnitatea lor și cu judecată independentă.

Toate acestea se pot realiza și la sistemul de muzee. Superiorii internatului să caute cât mai des prilejuri de a se întâlni cu elevii, ca să-i cunoască temeinic, să-i trateze cu bunăvoință, ca dâșii să se adreseze cu toată sinceritatea la superiorii lor, de câte ori au trebuință de sfat. Educația oamenilor mari nu se poate face numai cu regulamente, ci superiorii să câștige încrederea lor și să înlătore cu îngrijire din organizația seminarului tot ce ar împiedeca realizarea acestui scop.

În legătură cu sistemul de muzee s'a introdus, în toate seminarele, și *instituția ducătorilor*. Unii elevi sunt încredințați cu ținerea ordinii și supraveghierea celorlalți elevi. Dar elevii nu sunt potriviți pentru rolul acesta, căci le lipsește tactul și obiectivitatea necesară, odată sunt pedanți, altădată parțiali. Însă neajunsul cel mai mare este, că — prin instituția ducătorilor — se creiază un for deosebit între superiori și elevi. Superiorii se întâlnesc numai cu ducătorii, ceea ce hotărât nu promovează încrederea, deși în aceasta consistă arta educației. Așadar în interesul educației, instituția ducătorilor trebuie înlăturată, dintre elevi să nu se pună mai mari peste ceilalți colegi, ci să se introducă răspundere individuală și solidară.

Scopul educației se poate realiza cu împărțire bună și la sistemul de muzee. Dar să nu pierdem din vedere, că este cerință esențială, ca într'o odă să nu fie plasați prea mulți elevi, ci să se țină seamă de cerințele sanitare și ale educației.

Distracții. Elevii seminarului sunt ținuti — de dimineața până seara — în activitate, care reclamă o încordare a nervilor. De aceea după o activitate obositoare trebuie să li-se procure și distracțiile necesare. Cu privire la distracții să avem în vedere principiul: să se admită atâtea distracții, câte sunt necesare pentru întărirea forțelor trupesti și sufletești, să se admită creații compatibile cu caracterul preotesc.

La distracții se pot însuși următoarele:

Miscarea în liber. Elevii să stea tot timpul liber în grădină, chiar și în vremea studiului când este timp frumos. Elevii au voie, se recomandă chiar, să facă gimnastică, de aceea e bine să fie paralele și sul în grădină.

Din timp în timp să se facă *excursii*, căci acestea au influență deosebit de înviorătoare și au importanță mare și din punct de vedere educativ, dând prilej superiorilor să cunoască pe elevi și când încetează disciplina rigidă de seminar.

În grădină, pe o alee, ar trebui să se facă popici, căci jocul acesta, fiind împreunat cu mișcare, poate avea numai influență bună. Elevii să aibă o *sală frumoasă de lectură*; aceasta să fie salonul, în care se intrunesc să citească ziare și reviste. Aici poate să fie și șah. La distracții se mai numără: cântarea și muzica, dar elevii să evite cântările și jocurile obscene.

Elevii vor avea în fiecare săptămână și zile de esire liberă în oraș: Mercuri, Sâmbătă după amiază. Dar în săptămâna primă a posturilor, elevii vor petrece tot timpul în seminar.

În general, să nu oprim nici o distracție, care nu stă în contradicție cu caracterul preotesc. De aceea și fumatul este permis, însă numai în locul designat. Dar să nu pierdem din vedere că distracțiile sunt pentru recreație, ca elevii să se simtească bine, de aceea ele să nu fie spre paguba studiului. Ar fi de dorit, ca seminarul — prin distracțiile ce oferă — să fie un loc plăcut pentru elevi, ca dâșii să nici nu se doarească în oraș. În cazul acesta s'ar face educație adevărată.

INFORMAȚIUNI.

Lupta pentru autonomia bisericii gr.-cat. române. Episcopii provinciei mitropolitane de Alba-Iulia și Făgăraș adunați în Blaj din prilejul înmormântării mult regretatului mitropolit Dr. Victor Mihályi de Apsa, în conferința ținută în 25 I. c. în vederea proiectului de lege asupra autonomiei catolice prezentat parlamentului de ministrul de culte contele Apponyi Albert, au hotărât, să persiste pe lângă atitudinea ținută până acum în aceasta cauză și în consecință, conform drepturilor bine precizate atât în dreptul canonic cât și în dreptul public maghiar, privind autonomie proprie și separată pe seama bisericii greco-catolice românești.

Vicar capitular. Capitlul metropolitan din Blaj în ședința sa din 25 Ianuarie a ales de vicar pe timpul sedisvacanței pe canonicul metropolitan Dr. Vasile Suciu.

Calendarul gregorian. Din Viena vine știrea, că o deputațiune de Ruteni din Ungaria s'a prezentat la nuntial papal din Viena și i-a predat un protest contra introducerii calendarului nou în biserica lor, ceea ce s'a făcut în contra intereselor poporului și a bisericii lor orientale. E natural, ca orice acțiune să nască reacțiune.

Un proiect pentru deslegarea unei probleme în era democrației. Abatele romano-catolic din Brașov Iosif Meisel, care a fost dus ca ostatic de trupele dușmane române și internat în Moldova, își încheie seria de articoli intitulată „Calvarul meu prin România” în Nr. 22 din „Brassói Lapok” cu următorul epilog.

„Valahul, să se îmbrace cu ori și ce haină, tot valah rămâne. Să se îmbrace el în frac, în redingotă, tunică împărătească, în uniformă, să încalțe ghetă de lac și să-și tragă mânuși în mână, dar cu nimic nu-și poate acoperi lipsa de suflet și lipsa de inimă. Aceasta izbucnește pretutindenea. Aceasta a izbucnit în timpul invaziei dela cei de aici întocmai ca și dela cei de dincolo. Viclenia, josnicia, jocul cu două fețe, lăudăroșia, și dacă este surprins lașitatea și umilința, iar dacă este în cercul lui propriu, gura lui mare, este o însușire națională și încă generală. Așa cred că puține excepțiuni sunt!”

Captivitatea mea de șasesprezece luni și timpul petrecut sub invazie a fost de ajuns să cunosc acest popor, pe care niciodată n'am putut să-l iubesc sincer. Orice cuvânt, orice ordin, orice promisiune au fost întemeiate pe minciună, orice mișcare a lui, care pare făcută din îndemn de bunăvoință, nu este sinceră. Aici acasă este lingușitor, amic fals, care îți linge tălpile, dincolo dușman. Dacă poate face, ceea ce sub invaziune a arătat de ajuns, își lapădă cel rămas aici masca, devine trădător de patrie și calcă în picioare ceea ce i-a dat patria lui iubită.

Și tot așa va fi și de aici înainte până când nu vom învăța acel metod de luptă, care a fost introdus în Valahia. În decurs de cincizeci de ani au valahizat 700.000 Maghiari. Nu cu alai mare. În tăcere, dar cu succes cu atât mai mare.

De aceea în țara mea aș statua legea următoare:

1. Cu ziua de azi încetează toate școalele cu limba valahă: elementare, civile, gimnazii, reale și preparandile.

2. Cine voește să învețe, să umble la școale maghiare. Cine nu arată certificat de absolvire, pe acela nu l-aș investi cu drepturi cetățenești.

3. Închid toate facultățile teologice. Clericii greco-catolici (valahi) să-și capete cvalificațiunea în seminariile romano-catolice. Numai în baza absolutorului dela aceste seminarii poate fi sfințit cineva de preot. Seminariile greco-orientale le desființez cu totul. Poftescă să se facă „uniți”.

4. În administrație și în oficii de stat numai în ținuturi cu limbă maghiară poate ocupa oficii și post vre-un valah, tot asemenea e de urmat, și cu cei aplicați în cariera de învățători și profesori.

5. În ținuturile locuite de Valahi aplic numai învățători și învățătoare pentru grădiniile de copii, cari vorbesc exclusiv limba maghiară.

6. Căendarul vechiu îl șterg pentru totdeauna. Obligator este calendarul gregorian.

7. Cui nu-i plac legile mele, în timp de 3 ani poate emigră în Valahia. Îi dau permisiune. Astfel în țara mea în restimp de 50 de ani ar fi ordine exemplară. Garantez acest lucru.

Comisari ministeriali nu-mi trebuiesc, căci până când inspectează o grupă, în cealaltă agitează, nu însă tare, ci numai atâta spune: „Vedeți, sârmani valahi — nici vorbi nu se poate, aici e comisariul, vai de noii!”

Mai mult nu trebuie. Pentru celelalte las în grija jandarmilor mei harnici supravegherea. Cu aceștia lucrez de aici înainte și nu cu loialitate”.

Fără comentari!

Gaz. Tr.

Pentru economi. Dl ministru de război a lărgit dispozițiunile de până acum cu privire la concedarea economilor. Protopretorii sunt îndreptățiți a face propuneri și în cursul iernei pentru concedierea economilor la lucrările economice, cari nu s'au putut face în toamnă. Concediul poate să dureze douăzeci de zile, în cazuri speciale și treizeci. Cei ce cultivă tabac primesc concediu și de trei săptămâni.

Diracțiunea școlii de surdo-muți din Arad anunță, că rugările pentru primirea în clasa I a acestui institut pe anul școlar viitor 1918—19 au să se facă și înainteze cât mai curând. Se primesc surd-muți, băeți și fete, de 7—10 ani, inteligenți și capabili de instrucțiune, din comitatele Arad, Bichiș și Bihor. Elevii săraci primesc ajutor de întreținere. Cei ce doresc a avea in-

formațiuni detaliate să se adreseze direcțiunii institutului (Siketnémák áll. segélyezett intézet igazgatósága), Arad, Strada Rákoczy.

Necrolog. Cu inima sfâșiată de durere, aducem la cunoștință tuturor neamurilor, cunoscuților și binevoitorilor noștri, că Marți în 16/29 Ianuarie a. c., a trecut la cele vecinice fiica noastră Lucia, în etate abia de 9 ani. Rămășițele ei pământești au fost așezate spre vecinica odihnă Joi în 18/31 Ianuarie a. c., în cimiterul gr.-or. rom. din Dlosig (Bihardiöszeg). O deplâng nemângâiații ei părinți: Zaharie Moga, preot ort. rom. și soția Minerva Moga născ. Vașadi Florica, soră, Sabin, frate. Alex. Vașadi, preot în Tâmașda și soția, ca bunici. Teodor Iova, preot în Rohani și soția Silvia, Terentie Moga și soția Mărioara, Augustin Moga și soția Mărioara, preoți în Răbăgani, Alexandru, Iosif și Silviu Vașadi, pe câmpul de luptă, ca unchi și mătușe, precum și alte numeroase rudeni.

Cămașa de hârtie. O întâmplare nu fără haz s'a petrecut într'un orașel din ținutul Merseburg în Germania. Un soldat s'a întors acasă, în concediu. Copiii săi îl primesc cu glasuri de bucurie; mama e dusă la lucru, dar a lăsat mănecărea gata pe cuptor. Tatăl, flămând și obosit de drum, caută într'acolo și vede o oală plină cu ceva materie sură. „Oare ce fel de bucată de rășboi va fi gătit nevastă în oala asta?” gândește în sine omul obișnuit cu traiul nepretențios al vremii de astăzi. Gustă nițel, dar nu-i ticnește. „Măi copii, ean aduceți puțină sare!” După ce aruncă în oală un pumn de sare, se așază tatăl cu copiii săi în jurul „măncării”. Flămânzi și cu apetit, cum erau toți, o storc cam greu, dar în sfârșit aproape toată. „Ei, v'a plăcut mănecărea?” întreabă mama veselă, când sosi și dânsa acasă. „Așa ș'asa!” răspunse bărbatul cu jumătate de gură. „Cum se poate? Iată oala cu mănecărea neatinsă”, — strigă atunci femeia arătând o altă oală de pe cuptor; — „dar unde-i cămașa, care am pus-o la înmuiat? Pentru numele Domnului! Voi mi-ați mâncat bunătătea de cămașă de hârtie! Am cumpărat-o cu 18 marce, și n'am purtat-o decât odată!”... (T. R.)

PARTEA OFICIALĂ.

Nr. 125/1918. **Aviz.**

Examenul de cvalificațiune preotească cu candidații la preoție din dieceza Aradului, prescris prin Statutul Organic și Regulamentul special se va ține în ziua de luni în 12/25 Februarie a. c. și zilele următoare la 9 ore a. m. în sala de ședință a Consistorului gr.-or. român din Arad.

La examen sunt admiși toți acei absolvenți de teologie, cari conform §-lui 8 din Regulamentul special și-au înaintat aici cererile corespunzător instruite.

Arad, la 25 Ianuarie (7 Februarie) 1918.

Consistorul gr.-or. rom. din Arad.

Redactor responsabil: **Dr. Teodor Botiș**, profesor.

Concurse.

Pentru îndeplinirea parohiei vacante din Moșnița fostă a parohului Procopiu Martin, se descrie în temeiul ord. Ven. Cons. Nr. 115/1918 concurs cu termen de 30 zile în organul diecezan „Biserica și Școala”. Beneficiul împreună cu această parohie este următorul:

1. Sesiunea parohială, cu intra și contravilanul aparținător acestei parohii.
2. Ștolele legale.
3. Birul parohial în bani, după cum acesta este fasonat la întregirea congruală 200 cor. și care sumă se plătește din cassa culturală în rate anticipative 3 lunare.
4. Eventuala întregire a dotațiunei dela stat. De locuință va avea să se îngrijească alesul pe speșele sale; alesul va fi îndatorat să catehizeze la școalele din loc fără altă remunerație. Dările publice după beneficiu le va suporta alesul.

Parohia este de clasa I (prima) și deci dela recurenți se recere cvalificațiunea prescrisă pen-

tru astfel de parohii cu concluzul Ven. sinod eparhial din 1910 Nr. 84 II, 1.

Doritorii de a reflecta la acest post sunt poștiți:

a) În termenul concursual să se prezinte în parohie spre a-și arăta desteritatea în cele rituale, cântare, oratorie și tipic. Înainte de prezentare vor avea să dovedească la protopopul actual că posed cvalificațiunea prescrisă pentru aceasta parohie.

b) Întru cât sunt în afară de dieceza Atadului cu ocaziunea prezentării la protopopul tractuai vor avea să dovedească că au înalta încuviințare a Prea Sfinției Sale Domnului Episcop din Arad, ca să poată reflecta la aceasta parohie.

c) Petițiile concursuale ajustate cu documentele recerute în original și adresate com. par. din Moșnița, se vor trimite în termenul concursual oficiului protopopesic ort. rom. din Timișoara (Temesvár).

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: **Ioan Oprea**, protopop.

—□—

1—3

Conform ord. Ven. Consistor Nr. 1141/B 1917: Pentru îndeplinirea parohiei de cl. III-a Cornișel protopresbiteratul Peștesului, prin aceasta se publică concurs. cu termen de 30 zile dela prima publicare.

Emolumente.

1. Grădina de pe intravilanul casei parohiale. 2. Folosirea cîntirului. 3. Pământul parohial, de 7 și 1/4 jughere, arător și fânaț, după care preotul va achita dările publice. 4. Bir preotesic dela fiecare casă câte o măsură de curuz sfârmat, sau prețul ei curent din piață. 5. Ștolele îndatinate. 6. Drept de pășunat pentru 10 cap. de vite proprii în pășunea comunală. 12. metri cubici de lemne de foc, din pădurea comunală, făcute și transportate pe speșele proprii. 8. Din fundațiunile „Venter Vișea” și „Dat Ana” pentru pomenirea la sf. liturghii 8 cor., de tot 16 cor. 9. Întregirea dotațiunei dela stat, conform pregătirei, ce posed.

Doritorii de a ocupa acest post să-și înainteze cererile de concurs, adresate comitetului parohial din Cornișel, Prea Onor. oficiu protopresbiterat ort. român în Mezôtelegd, în termenul legal având a se prezenta cu știrea protopresbiterului, în sfânta biserică din Cornișel, pentru a sluji sfânta liturghie, a cânta și predica.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: **Alexandru Munteanu**, protopresbiter ort. român.

—□—

1—3

Pentru îndeplinirea parohiei vacante din Slatina (Marosszlata), protopresbiteratul Radnei, în temeiul încuviințării Consistorului diecezan de sub Nr.-ul 86/1918 prin aceasta se publică concurs cu termen de 30 zile dela prima apariție în organul oficios „Biserica și Școala”.

I. Parohia este de clasa a III-a. II. Venitele parohiei sunt: 1. Folosința casei și a grădinei parohiale. 2. 16 jugh. pământ parohial la deal. 3. Birul legal. 4. Ștolele legale. 5. Competința din pădurea și izlazul urbarial. 6. Eventuala întregire dela stat.

Preotul, care se va alege va suporta toate dările după venitul parohial și va avea să catehizeze elevii școalei din loc, fără a putea pretinde pentru aceasta dela parohie vre-o remunerațiune.

Doritorii de a ocupa aceasta parohie se avizează, ca recursele lor ajustate cu documentele de cvalificațiune și de serviciu și adresate comitetului parohial din Slatina să le înainteze în termenul concursual oficiului protopresbiterat din Mariaradna, iar dânsii — cu stricta observare a dispozițiunilor regulamentare să se prezinte în sfânta biserică din loc, spre a-și arăta desteritatea în cele rituale și oratorie.

Prezentarea în parohie se admite numai candidaților, cari dovedesc, că au cvalificațiunea recerută; iar recurenților din altă dieceză numai dacă dovedesc înaintea oficiului protopresbiterat, că au permisiunea Consistorului, respective a episcopului diecezan de a recurge la această parohie.

Din ședința dela 19 Decemvrie v. 1917.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: **Proc. Givulescu**, ppbiter.

—□—

2—3

Conform rez. cons. Nr. 4964/917 se publică concurs pentru îndeplinirea parohiei vacante de cl. I din Nadăș (Zarándnás) cu termen de 30

zile dela prima publicare în organul diecezan oficios.

Emolumente:

1. Casa parohială. 2. Sesiia parohială, după carea contribuția o va plăti alesul. 3. Birul legal. 4. Ștolele legale.

Alesul va avea să catehizeze gratuit la școala din Nadăș.

Reflectanții: 1. Au să-și trimită cererile de concurs adresate com. par. din Nadăș și ajustate cu documentele recerute pentru parohii de cl. I oficiului ppbiterat din Buteni.

2. Trebuie să se prezinte în biserică din Nadăș pentru a-și arăta desteritatea în cânt, oratorie și celea rituale.

3. Nainte de a se prezenta în parohie, reflectanții din dieceza noastră trebuie să dovedească ppresbiterului tractuai că au cvalificațiunea de cl. I, iar cei din alte dieceze, că au consenzul venerabilului consistor din Arad spre a putea recurge la parohiile noastre.

Comitetul parohial gr.-or. rom. din Nadăș.

În conțelegere cu: **F. Roxin** ppter.

—□—

3—3

Pentru întregirea parohiei I din Batta protopresbiteratul Lipovei devenită vacantă prin decedarea preotului Ioan Miloș, se descrie concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în organul oficios „Biserica și Școala”.

Emolumentele împreună cu parohia sunt:

1. Un intravilan parohial fără casă. 2. Una sesiie parohială constatătoare din 32 jughere conform coalei catastrale, cu competență de pășune cuprinse în acele. 3. Birul legal. 4. Ștolele legale. 5. Întregirea dela stat, pentru carea parohia nu ia asupra sa nici un angajament.

Jumătate din beneficiul espus compete vâduvei rămasă de preotul Ioan Miloș în senzul §-lui 26 din Reg. pentru parohii până la 1/14 Maiu 1918.

Alesul e îndatorat a suporta toate dările publice după venitul ce beneficiază și a catehiza la școala confesională din loc, fără alta remunerațiune.

Parohia e de clasa a II-a recurenții sunt poștiți a dovedi cvalificațiunea recerută pentru aceasta clasă conform concluzului sinodului eparhial Nr. 84/II din 1910, având a subșterne petitele ajustate cu documente originale și cu atestat de moralitate și despre eventualul serviciu prestat până aci, adresate comitetului parohial din Batta la P. O. oficiu protopopesic din Lipova în termenul concursual, sub durată căruia pe lângă stricta observare a §-lui 33 din Reg. pentru parohii vor avea a se prezenta în sf. biserică din Batta pentru a-și arăta desteritatea în cele rituale și oratorie, dar numai după ce vor dovedi protopresbiterului tractuai că posed cvalificațiunea prescrisă, iar cei din altă dieceză, că au înalta încuviințare a Ven. Consistor respective a Prea Sfinției Sale Domnului Episcop diecezan din Arad să poată reflecta la acensta parohie.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: **Fabriciu Manuilă** protopresbiterul Lipovei.

—□—

3—3

Pentru îndeplinirea postului învățătorescantoral dela școala confesională ort. română din comuna Bodrogul-vechiu să descrie concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în organul oficios „Biserica și Școala”.

Venitele sunt:

1. În bani gata 1200 coroane.
2. Cuartir corăspunzător și grădină.
3. Ștolele îndatinate.
4. Întregirea dela stat pusă în curgere cu rescriptul ministerial Nr. 82451/914.

Comuna se va îngriji de încălzitul salei de învățământ.

Cei ce doresc a ocupa acest post sunt avizați ca cererile lor ajustate în regulă și adresate comitetului parohial să le înainteze P. On. Oficiu protopresbiterat din Timișoara, având dânsii a se prezenta în vre-o Duminică ori sârbătoare în biserică sf. mănăstiri Hodoș-Bodrog, spre a-și arăta desteritatea în cântare și tipic.

Din ședința comitetului parohial ținută la 26 Noemvrie (9 Decemvrie) 1917.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: **Ioan Oprea**, adm. protopopesic al Vingei.

—□—

3—3